

geschiedenis en staatsinrichting CSE KB

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Aanleveren scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit VO.

Voorts heeft het College voor Toetsen en Examens op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet College voor toetsen en examens de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende aspecten van de artikelen 36, 41, 41a en 42 van het Eindexamenbesluit VO van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de directeur van de school van de gecommiteerde toekomen. Deze stelt het ter hand aan de gecommiteerde.

- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.
- 4 De examinerator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het behaalde aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examinerator en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examinerator. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke corrector aanwijzen. De beoordeling van deze derde corrector komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Toetsen en Examens van toepassing:

- 1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met correctievoorschrift. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
  - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
  - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
  - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
  - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
  - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
  - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;

- 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Als het antwoord op een andere manier is gegeven, maar onomstotelijk vaststaat dat het juist is, dan moet dit antwoord ook goed gerekend worden. Voor het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Toetsen en Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

NB1 *T.a.v. de status van het correctievoorschrift:*

Het College voor Toetsen en Examens heeft de correctievoorschriften bij regeling vastgesteld. Het correctievoorschrift is een zogeheten algemeen verbindend voorschrift en valt onder wet- en regelgeving die van overheidswege wordt verstrekt. De corrector mag dus niet afwijken van het correctievoorschrift.

NB2 *T.a.v. het verkeer tussen examiner en gecommiteerde (eerste en tweede corrector):*
Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht. Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten. Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht. Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.

NB3 *T.a.v. aanvullingen op het correctievoorschrift:*
Er zijn twee redenen voor een aanvulling op het correctievoorschrift: verduidelijking en een fout.

Verduidelijking

Het correctievoorschrift is vóór de afname opgesteld. Na de afname blijkt pas welke antwoorden kandidaten geven. Vragen en reacties die via het Examenloket bij de Toets- en Examenlijn binnenkomen, kunnen duidelijk maken dat het correctievoorschrift niet voldoende recht doet aan door kandidaten gegeven antwoorden. Een aanvulling op het correctievoorschrift kan dan alsnog duidelijkheid bieden.

Een fout

Als het College voor Toetsen en Examens vaststelt dat een centraal examen een fout bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift.

Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt door middel van een mailing vanuit Examenblad.nl bekendgemaakt. Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk verstuurd aan de examensecretarissen.

Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In die gevallen vermeldt de aanvulling:

- Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.
en/of
- Als de aanvulling niet is verwerkt in de naar Cito gezonden Wolf-scores, voert Cito dezelfde wijziging door die de correctoren op de verzamelstaat doorvoeren.

Dit laatste gebeurt alleen als de aanvulling luidt dat voor een vraag alle scorepunten moeten worden toegekend.

Als een onvolkomenheid op een dusdanig laat tijdstip geconstateerd wordt dat een aanvulling op het correctievoorschrift ook voor de tweede corrector te laat komt, houdt het College voor Toetsen en Examens bij de vaststelling van de N-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen zijn de volgende vakspecifieke regels vastgesteld:

- De vakinhoudelijke argumenten waarvan sprake is in de algemene regel 3.3 moeten voor het vak geschiedenis en staatsinrichting afkomstig zijn uit gezaghebbende, wetenschappelijk verantwoorde publicaties.
- Indien in een antwoord 'voorbeeld van een juist antwoord' staat, bevat het antwoord **voorbeelden** van juiste antwoorden. Het is **geen** opsomming van alle denkbare juiste antwoorden.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Aan het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt 1 scorepunt toegekend.

HISTORISCH OVERZICHT EN STAATSINRICHTING VANAF 1848

Nederland (1848-1914)

---

1 maximumscore 1

Uit het antwoord moet blijken dat de koning als gevolg van de verschillende revoluties (in andere Europese landen) bang werd zijn macht te verliezen.

2 maximumscore 2

- 1 = onjuist
- 2 = juist
- 3 = juist

indien drie antwoorden juist	2
indien twee antwoorden juist	1
indien minder dan twee antwoorden juist	0

3 B

Vraag	Antwoord	Scores
4	maximumscore 2 Voorbeeld van een juist antwoord is:	
	<ul style="list-style-type: none"> Nederland is door dit artikel een democratie geworden, omdat (in dat jaar) het (census)kiesrecht ingevoerd werd / omdat (vanaf dat jaar) de Tweede Kamer rechtstreeks/direct gekozen werd 	1
	<ul style="list-style-type: none"> Nederland was toen nog niet helemaal democratisch, omdat alleen mannen die (genoeg/voldoende) belasting betaalden, mochten stemmen / omdat nog niet iedereen mocht stemmen / omdat vrouwen/arme mannen niet mochten stemmen 	1
5	maximumscore 1 Uit het antwoord moet blijken dat het begrip industrialisatie past bij de bron, omdat er (steeds meer) gebruikgemaakt werd van een door de stoommachine voortgedreven locomotief / omdat er (steeds meer) sprake was van reizen met behulp van stoom/stoommachines/stoomtreinen (en er spoorlijnen werden aangelegd) / omdat de komst van stoomkracht en spoorlijnen de industrialisatie in Nederland bevorderde.	
6	maximumscore 2 Bij 1 hoort b (= protestanten). Bij 2 hoort a (= liberalen). Bij 3 hoort b (= protestanten). Bij 4 hoort c (= rooms-katholieken). Bij 5 hoort a (= liberalen).	
	indien vijf antwoorden juist	2
	indien vier of drie antwoorden juist	1
	indien minder dan drie antwoorden juist	0

De Eerste Wereldoorlog (1914-1918)

---

7 B

8 maximumscore 2

- Begrip e (= schaarste) past bij onderdeel 1 én onderdeel 2 1
- Begrip a (= distributie) past alleen bij onderdeel 1 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

9 maximumscore 1

Voorbeelden van juiste antwoorden zijn:

Ontwikkeling 1 past het best bij de bron, want door vakbonden op te richten komen de arbeiders op voor hun rechten/emanciperen de arbeiders zich.

of

Ontwikkeling 2 past het best bij de bron, want elke (maatschappelijke) groep/zuil heeft een eigen vakbond/politieke partij.

Opmerking

Alleen als na een ontwikkeling een juiste, passende verklaring volgt, wordt 1 scorepunt toegekend.

10 D

11 A

12 maximumscore 1

Uit het antwoord moet blijken dat de gebeurtenis plaatsvindt in 1918, want de Amerikanen strijden in dat jaar ook mee (terwijl ze in 1916 nog neutraal waren).

Opmerking

Alleen als na '1918' een juist argument volgt, wordt 1 scorepunt toegekend.

13 maximumscore 1

Uit het antwoord moet blijken dat de Verenigde Staten/de Geallieerden de oorlog zullen winnen / dat Duitsland/de Centralen wordt/worden verslagen.

Het Interbellum (1918-1939)

---

14 maximumscore 2

- (nummer) 3 (= Tsjechoslowakije) 1
- (nummer) 4 (= Polen) 1

15 maximumscore 2

- Bij gebeurtenis 1 hoort c (= passief kiesrecht) 1
- Bij gebeurtenis 2 hoort a (= algemeen kiesrecht) 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

16 maximumscore 2

- Duitsland in 1929: 4 en 5 1
- Duitsland in 1935: 1 en 6 1

Opmerking

Alleen als per jaartal beide nummers juist zijn, wordt 1 scorepunt toegekend.

17 C

18 maximumscore 1

gebeurtenis: (de) Kristallnacht
begrip: antisemitisme

Opmerking

Alleen als beide antwoorden juist zijn, wordt 1 scorepunt toegekend.

19 maximumscore 1

(nummers) 2 en 3

Opmerking

Alleen als beide nummers juist zijn, wordt 1 scorepunt toegekend.

De Tweede Wereldoorlog (1939-1945)

---

20 maximumscore 1

Blitzkrieg (bliksemoorlog)

21 B

22 D

23 maximumscore 2

- zin 1 = censuur 1
- zin 2 = één van de volgende: 1
  - recht op vrijheid van drukpers
  - recht op vrijheid van meningsuiting

Vraag	Antwoord	Scores
24	<p>maximumscore 1 foto 1: c (= verzet) foto 2: b (= collaboratie)</p> <p><i>Opmerking</i> Alleen als beide antwoorden juist zijn, wordt 1 scorepunt toegekend.</p>	
25	<p>maximumscore 1 koningin: Wilhelmina stad: Londen</p> <p><i>Opmerking</i> Alleen als beide antwoorden juist zijn, wordt 1 scorepunt toegekend.</p>	
26	<p>maximumscore 2 foto 1: Groot-Brittannië en 1944 foto 2: Japan en 1941 foto 3: Sovjet-Unie en 1943</p>	
	<p>indien zes antwoorden juist indien vijf of vier antwoorden juist indien minder dan vier antwoorden juist</p>	<p>2 1 0</p>
27	<p>maximumscore 1 (operatie) Market Garden</p>	
28	<p>maximumscore 1 (de) Hongerwinter</p>	
29	<p>maximumscore 2 Bij gebeurtenis 1 hoort gevolg a. Bij gebeurtenis 2 hoort gevolg d. Bij gebeurtenis 3 hoort gevolg c.</p>	
	<p>indien drie antwoorden juist indien twee antwoorden juist indien minder dan twee antwoorden juist</p>	<p>2 1 0</p>
30	<p>maximumscore 1 Eerst 2, dan 4, vervolgens 3, en ten slotte 1.</p> <p><i>Opmerking</i> Er is maar één juiste volgorde.</p>	

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Europa en de wereld (1945-1989)

31	B	
32	maximumscore 2	
	<ul style="list-style-type: none"> • Er werd samengewerkt op het gebied van kolen en staal • De samenwerking was opvallend, omdat juist deze landen (Duitsland en Frankrijk) voorheen vijanden waren / omdat Duitsland Frankrijk had bezet tijdens de Tweede Wereldoorlog 	1 1
33	B	
34	maximumscore 2	
	Voorbeeld van een juist antwoord is:	
	<ul style="list-style-type: none"> • Het doel van de Hongaarse opstandelingen was meer democratie/vrijheid / het communisme bestrijden / minder invloed van de Sovjet-Unie in de politiek • De NAVO kwam hen niet helpen, omdat zij een oorlog met de Sovjet-Unie wilden voorkomen / omdat Hongarije niet tot hun invloedssfeer behoorde / omdat Hongarije geen lid was van de NAVO/Hongarije lid was van het Warschaupact / omdat de NAVO geen atoomoorlog wilde riskeren 	1 1
35	A	
36	maximumscore 1	
	zin 1 = Tweede	
	zin 2 = emancipatie	
	<i>Opmerking</i>	
	<i>Alleen als beide antwoorden juist zijn, wordt 1 scorepunt toegekend.</i>	
37	A	
38	maximumscore 2	
	zin 1 = sociale	
	zin 2 = door	
	zin 3 = op huisvesting	
	zin 4 = verzorgingsstaat	
	indien vier antwoorden juist	2
	indien drie antwoorden juist	1
	indien minder dan drie antwoorden juist	0

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

39 **maximumscore 1**

stad: Berlijn

jaar: 1989

Opmerking

Alleen als beide antwoorden juist zijn, wordt 1 scorepunt toegekend.

40 **maximumscore 1**

Voorbeeld van een juist antwoord is:

Iemand kan dit een betrouwbare bron vinden, omdat de beschreven feiten te controleren zijn / omdat het een egodocument is (zonder bijbedoelingen)

/ omdat het niet gecontroleerd/gecensureerd wordt voor publicatie / omdat hij/zij ooggetuige/aanwezig was bij de beschreven gebeurtenis.

De nieuwe wereldorde (vanaf 1990)

---

41 **B**

42 **C**

43 **maximumscore 1**

Eerst 2, dan 1 en ten slotte 3.

Opmerking

Er is maar één juiste volgorde.

44 **C**

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Door de tijd heen

45 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is (één van de volgende combinaties):

- Voorbeeld van een verandering: het verruimen van het aantal kiesgerechtigden door invoering van het censuskiesrecht (1848) / het gevolg van het Caoutchoucartikel (1887) / invoering van het algemeen (mannen)kiesrecht (1917) / invoering van het vrouwenkiesrecht (1919) / verlaging kiesgerechtigde leeftijd (in 1946 van 25 naar 23 jaar / in 1965 naar 21 jaar / in 1972 naar 18 jaar) 1
  - Dit is democratischer, omdat er dan meer (volwassen) mensen in een land mogen stemmen 1
- of
- Voorbeeld van een verandering: de invoering van de nieuwe/liberale Grondwet van 1848 1
  - Dit is democratischer, omdat de ministers meer macht krijgen/de koning minder macht / omdat er meer grondrechten zijn opgenomen in de nieuwe grondwet 1
- of
- Voorbeeld van een verandering: de Luxemburgse kwestie (1867) 1
  - Dit is democratischer, omdat het parlement meer macht krijgt / omdat de ministers/de koning minder macht krijgen/krijgt 1
- of
- Voorbeeld van een verandering: de mogelijkheid om politieke partijen op te richten (vanaf 1879/de tweede helft van de negentiende eeuw) (met de mogelijkheid om er lid van te worden) 1
  - Dit is democratischer, omdat de partijen/partijleden zich direct kunnen uitspreken over politieke zaken 1
- of
- Voorbeeld van een verandering: een verlaging van de kiesdrempel (vanaf 1956 wordt de kiesdrempel voor de Tweede Kamer in Nederland 0,67 procent van het aantal stemmen) / invoering (vanaf 1917) van het stelsel van evenredige vertegenwoordiging 1
  - Dit is democratischer, omdat ook kleine partijen de kans krijgen om vertegenwoordigd te zijn in de Tweede Kamer/het parlement 1

5 Aanleveren scores

Verwerk de scores van alle kandidaten per examinator in de applicatie Wolf. Cito gebruikt deze gegevens voor de analyse van de examens.

Om de gegevens voor dit doel met Cito uit te wisselen dient u ze uiterlijk op 4 juni te accorderen.

Ook na 4 juni kunt u nog tot en met 9 juni gegevens voor Cito accorderen. Deze gegevens worden niet meer meegenomen in de hierboven genoemde analyses, maar worden wel meegenomen bij het genereren van de groepsrapportage.

Na accordering voor Cito kunt u in Wolf de gegevens nog wijzigen om ze vervolgens vrij te geven voor het overleg met de externe corrector. Deze optie is relevant als u Wolf ook gebruikt voor uitwisseling van de gegevens met de externe corrector.

6 Bronvermeldingen

Alle bronnen zijn voor het laatst geraadpleegd op 2 juli 2019.

- bron 1   naar: Staatscourant, 16 april 1848.
- bron 2   naar: Nieuw Amsterdams Handel- en Effectenblad, 24 oktober 1861.
- bron 3   onderdeel 1: naar: Rob Kammelar, Het monster van de oorlog, Nederlandse liedjes en gedichten over de Eerste Wereldoorlog, Amsterdam 2004, pag. 243.
                  onderdeel 2: naar <https://www.delpher.nl/nl/boeken/view?coll=boeken&identificatie=MMUBL07%3A000001482%3A00046> pag. 44.
- bron 4   naar: <http://www.demijnen.nl/mijnen/tijdlijn>
- bron 5   http://www.geheugenvannederland.nl/nl/geheugen/view/revolutie?query=1918&page=1&maxperpage=36&coll=ngvn&facets%5BgettyPrefLabelINL%5D%5B%5D=affiches&json_actions%5B%5D=facets&identificatie=IISG01:ADV10591169
- bron 6   <https://sharetn.gov.tnsosfiles.com/tsla/exhibits/veterans/images/WWI/OverTheTop01.jpg>
- bron 7   eigen beheer Cito/CvTE
- bron 8   naar: http://ghdi.ghi-dc.org/sub_document.cfm?document_id=1564&language=german
- bron 9   <http://www.meeroverdeholocaust.nl/paviljoen/vervolging/driehoek-2/pers-en-propaganda/duitse-controle>
- bron 10   http://films.zuidenwind.nl/websites/zwartesoldaten/historie/historie_6.html
- bron 11   naar: https://nl.wikisource.org/wiki/Radiotoespraak_Wilhelmina_25_december_1943
- bron 12   foto 1: D-Day <https://npofocus.nl/artikel/7767/d-day-door-nederlandse-ogen>
                  foto 2: Pearl Harbor https://nl.wikipedia.org/wiki/Aanval_op_Pearl_Harbor#/media/File:Burning_ships_at_Pearl_Harbor.jpg
                  foto 3: Stalingrad <https://baomoi.com/khoc-liet-khung-khiep-ben-trong-mat-tran-stalingrad-1/c/22552739.epi>
- bron 13   <http://www.wegnaardebevrijding.nl/verhalen/market-garden>
- bron 14   <https://www.nidi.nl/nl/demos/2017/04/02>
- bron 15   <http://www.chomun.org/committees/>
<http://induced.info/?s=18201950+Indonesia+and+decolonisation++Timeline+Dutch>
http://www.hist-chron.com/as/indon/Gimon-chron/ENGL/Gimon_chron1945-1950.htm

- bron 16   naar: http://www.koude-oorlog.nl/contents/nl/d8_hongaarse-opstand.html
- bron 17   <http://www.geheugenvannederland.nl/nl/geheugen/view/drink-coca-cola-cocacola-nederland?coll=ngvn&maxperpage=36&page=1&query=coca+cola&identifier=RA01%3A30051001485157>
- <https://www.geheugenvannederland.nl/nl/geheugen/view/roy-rogers-koning-cowboys?query=cowboy&page=3&maxperpage=36&sortfield=date&coll=ngvn&identifier=NAGO02%3AEYE-A03954>
- bron 18   <https://www.geheugenvannederland.nl/nl/geheugen/view/abortus-ziekenfondspakket?coll=ngvn&maxperpage=36&page=1&query=abortus&identifier=NAGO02%3AIIISG-30051003020853>
- bron 19   naar: <https://gibbonuitgeefagentschap.nl/oost-berlijns-dagboek/>
- bron 20   naar: Volkskrant 26 juni 1999.